

Бондаренко Марія Олександрівна,
*аспірантка кафедри фінансового права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
orcid.org/0000-0002-1873-5473*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІДМЕЖУВАННЯ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ ВІД СУМІЖНИХ ПОНЯТЬ

На сьогодні податкове планування стало невід’ємною частиною будь-якої діяльності, направленої на отримання прибутку. Така ситуація є природньою, адже особа, завжди зацікавлена в максимізації свого прибутку, прагне скоротити свої витрати. Більш того, сьогоденні економічні реалії надзвичайно конкурентного ринку диктують нові правила творення ціни продажу та прибутку. Так, якщо раніше виробники більше спиралися на формулу: «ціна продажу = вартість + прибуток», то зараз вони змушені змінювати порядок перемінних в такому рівнянні і керуватися виразом: «прибуток = ціна продажу – вартість». Як бачимо, прибуток, як одна з головних цілей роботи виробника, прямо залежить від його витрат, скорочення яких за рахунок зниження якості товару, призведе до неконкурентного, а звідси, і не вигідного стану на ринку. Відтак, одним із основних дієвих методів, що дозволяють отримувати більший прибуток є ско-

рочення платником податків своїх податкових витрат. Основне питання полягає ж у тому, які механізми скорочення податкових витрат обере для себе платник податків.

Українське законодавство містить лише одну вказівку, а точніше – диспозицію і санкцію, що застосовується до платника у разі його ухилення від сплати податків. Така діяльність визначається кримінально караним діянням та, звісно, не може враховуватися добросовісним платником податків при побудові ефективного бізнесу. Помилково може здатися, що будь-яка інша діяльність платника податків щодо скорочення ним своїх податкових платежів, які не підпадають під дію статті 212 Кримінального кодексу України, визнається правомірною. Слід зазначити, що таке бачення ситуації існувало певний час, таким чином окрім податкового планування, а саме зменшення обсягу податкових платежів шляхом використання способів, визначених у законі, виникло агресивне податкове планування або обхід податків. Однак сучасний зміщує акценти виключно в сторону законного податкового планування, про що свідчать не тільки численні міжнародні угоди та правила, а й судова практика.

Показовим з цього приводу є справа, компанії Vodafone з контролюючими податковими органами Індії. Так, 2007 року Hutch Group здійснив продаж 67 % своїх акцій компанії Vodafone. Угода відбулася у вигляді купівлі активів на рівні голландської дочірньої компанії. Таким чином, індійські активи купувалися через купівлю компанії, що їх контролює, на Кайманових островах. На думку сторін угоди, така купівля офшорної компанії не тягнула за собою податкових наслідків за індійським законодавством. Однак контролюючі органи Індії мали іншу позицію з цього приводу і донарахували податки, штрафи та пені на загальну суму приблизно у 2,6 млрд долл. США. Щодо оцінки процедури прийняття рішення контролюючим органами відбулося два процеси, та в спорі по суті справи суд підтримав контролюючі органи. Попри те, що рішення суду охопило майже 200 сторінок, воно ґрунтувалося на двох основних положеннях: якщо б індійські активи продавалися прямо, податок підлягав би сплаті в Індії; аналізуючи домовленості сторін угоди, стає очевидним, що продаж акцій на Кайманових островах – це лише спосіб передачі

індійських активів. Отже, суд в цьому випадку застосував доктрину превалювання сутності над формою.

Однак Верховний суд Індії в січні 2012 відхилив рішення високого суду Бомбея, що підтримав контролюючі органи в процесі проти Vodafone, виходячи з того, що індійські податкові органи не мають підстав вимагати сплати податку за угоду, укладену закордоном [1].

Судовий процес Vodafone vs. India є показовим у тому, що межа між законним податковим плануванням та обходом податків іноді видається досить нечіткою та оспорюваною. Однак світовий досвід все частіше свідчить про необхідність відмови від способів податкового планування, що можуть бути розцінені як агресивні. Суттєвий вклад у таку практику внесла кампанія «Великої двадцятки» і ОЕСР щодо протидії БЕПС – розмиванню бази оподаткування та переміщенню точки прибутку в низькоподатковій юрисдикції.

Відтак, шляхом впровадження заходами БЕПС Крок 7 «Попередження уникнення статусу постійного представництва» на сьогодні незаконними є заходи за участі комісіонерів, а саме: уникнення міжнародними компаніями оподаткування через утворення постійного представництва шляхом залучення агента до ведення діяльності від своєї особи. Тепер під пильний аналіз підпадає саме статус такого агента (комісіонера). Агентська діяльність без створення постійного представництва не може здійснюватися по відношенню до компаній однієї групи, якщо агент представляє інтереси взаємозалежних підприємств. Зокрема, аналізуються переговори та підписання комерційних угод агента [2].

Отже, на нашу думку сучасне податкове планування, що направлене на ефективне функціонування підприємництва платника податків, має змінювати акценти з агресивного на повністю законне. Таким чином, платник податків має здійснювати свої господарські операції з дотриманням ділової мети, що матиме наслідком позитивні зміни в економічному стані суб'єкта господарювання. Обліковуватися ж такі операції повинні виходячи з їх сутності, а не лише юридичної форми. Таку ж позицію відстоює ВАСУ у своєму Листі від 02.06.2011 р. № 742/11/13-11, а саме: судами в обов'язковому порядку повинне здійснюватися дослідження наявності господарської (ділової) мети в діях платника податку [3].

Література:

1. Sanjay R. Bhargave. Tax Planning as a tool for cost reduction, with a special emphasis on central excise and service tax with references to selected industrial units in and around. P. 55. URL: http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/97004/9/09_chapter2.pdf (дата звернення: 05.12.2017).
2. Base Erosion and Profit Shifting. URL: <http://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions.htm> (дата звернення: 05.12.2017).
3. Щодо однакового застосування адміністративними судами окремих приписів Податкового кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України: Лист ВАСУ від 02.06.2011 р. № 742/11/13-11. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0742760-11> (дата звернення: 05.12.2017).